

Наука, яку не зупинити: до історії збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» та його адаптації до викликів війни

Елла Сімакова-Єфремян*

* Д-ка юрид. наук, професорка, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8246-7688>, e-mail: simakova@hniise.gov.ua

DOI: 10.32353/khrife.2.2026.01 УДК 343.98

Надійшло 22.06.2026 / Прийнято до друку 24.06.2026 /

Доступно онлайн 30.06.2026

Мета статті полягає у висвітленні наукового поступу фахового збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» на основі аналізу його попередніх випусків, зокрема, у контексті адаптації судово-експертної та криміналістичної думки до викликів воєнного часу після початку повномасштабної агресії проти України. Наведено традиційний постатейний огляд поточного часопису, матеріали якого об'єднано в рубрики «Дослідницькі роботи» (Research Papers), «Наукові нотатки» (Case Notes) і «Новини наукового життя» (Scientific News).

Ключові слова: видання друком; збірник наукових праць; криміналістика; досудове розслідування; судове провадження; спеціальні знання; експертиза; мобінг; цифрові дослідження; ДНК-ідентифікація; сліди папілярних узорів.

У ювілейний, 25-й рік виходу друком збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» (далі — *Збірник*) ми продовжуємо ознайомлювати читачів з історією створення видання: у попередньому випуску ми зробили стислий огляд перших

двадцяти п'яти його номерів (по 2021 рік включно). Так, на сторінках попереднього випуску ми нагадали про започаткування та перші кроки наукового фахового часопису, тематику перших випусків, зміни в періодичності й початок видання паралельних випусків українською

та англійською мовами з 2014 року¹. Наприклад, шостий випуск Збірника містить 69 науково-практичних матеріалів з актуальних питань криміналістики, судової експертології та методичного забезпечення окремих видів експертиз, підготовлених понад 100 авторами, із-поміж яких 15 докторів і 23 кандидати наук. Збірник здобув офіційне визнання — реєстрацію в міжнародній базі періодичних видань (ISSN 1993-0917)². Із сьомого випуску видання набуло статусу збірника наукових праць. Його провідні теми — актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи, інноваційні методики розслідування злочинів тощо. Особлива практична цінність того Збірника — матеріали рубрики «Експертна практика: методичні підходи до вирішення завдань» різних видів експертиз та експертних досліджень. Окремий розділ присвячено першим «Ароцкерівським читанням», які відбулися в Харківському науково-дослідному інституті судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (далі — ХНДІСЕ; нині — Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», далі — ННЦ ІСЕ) 30 травня 2007 року з нагоди 80-річчя Л. Ю. Ароцкера. Учасники цього науково-практичного заходу у своїх публікаціях висвітлили внесок у науку доктора юридичних наук, професора, засновника харківської школи експерти-

ментального дослідження змінених почеркових об'єктів (підписів) Лева Юхимовича Ароцкера, який упродовж 33 років обіймав у ХНДІСЕ посади від завідувача музею до заступника директора з наукової роботи, а також навели спогади учнів і колег про нього. Збірник умістив майже 100 статей, підготовлених понад 140 авторами (включно з 16 докторами та 34 кандидатами наук)³. До 85-річчя створення ХНДІСЕ вийшов друком восьмий випуск Збірника з понад 100 статтями, у якому спеціальну рубрику присвятили історії розвитку, науковому й експертному шляху Харківської школи криміналістики⁴. У дев'ятому випуску особливу увагу приділили окремим видам експертиз, включно з новими, а також проблемам експертної практики, матеріалам наукових конференцій і науковій спадщині Заслуженого професора М. С. Бокаріуса на честь його 140-річчя⁵. У ювілейному випуску 2010 року редакційна колегія запровадила маркування кожної статті знаком охорони авторського права (©)⁶. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права», цей символ офіційно сповіщає про наявність майнових прав на публікацію⁷. Наступні випуски по-свідовно розвивали традиційну тематику Збірника, відображаючи сучасні тенденції криміналістики й оновлені підходи до судової експертизи.

- 1 Сімакова-Єфремян Е. Від теорії до практики: 25 років науковому виданню «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики». *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2026. Вип. 1 (42). С. 5–14. DOI: [10.32353/khrife.1.2026.01](https://doi.org/10.32353/khrife.1.2026.01) (дата звернення: 20.06.2026).
- 2 Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук.-практ. мат.-лів. Вип. 6. Харків, 2006. 448 с.
- 3 Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. Вип. 7. Харків, 2007. 576 с.
- 4 Там само. Вип. 8. Харків, 2008. 656 с.
- 5 Там само. Вип. 9. Харків, 2009. 624 с.
- 6 Там само. Вип. 10. Харків, 2010. 672 с.
- 7 Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 20.06.2026).

Особливим став 1-й (26-й) випуск Збірника у 2022 році, який колектив редакційної колегії підготував до друку у складних умовах початку російської агресії проти України. Попри воєнний стан і постійні обстріли Харкова, редакція продовжувала приймати й опрацьовувати матеріали від українських та іноземних авторів. Така активність колег є найкращим свідченням того, що жодна війна не здатна завадити розвиткові науки⁸. Визначальним чинником діяльності співзасновників збірника з 24 лютого 2022 року є те, що як науковці, так і експерти-практики, утім, як і всі українці, працюють в умовах війни з російським агресором. Прифронтове місто-Герой Харків функціонує на рівні максимального напруження: його мешканці потерпають від усіх тягот війни, оскільки щодня по всій Україні лунають сповіщення про повітряну тривогу, люди змушені проводити час в укриттях, ховаючись від потенційної, а часто й реальної загрози, практично щодня прикордонні області зазнають ворожих обстрілів, зокрема, із застосуванням забороненого міжнародними угодами озброєння. Умови, у яких живе наша країна всі важкі роки війни, пов'язані із загибеллю людей внаслідок артобстрілів, ракетних ударів та авіаційних бомбардувань, а багато з тих, хто залишаються живими, утрачають свої домівки й майно. Попри вкрай складні обставини воєнного стану, колектив редакційної колегії збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики», як і всі українці, з початку повномасштабного вторгнення невпинно виконує покладені на нього завдання та обов'язки, чим підтримує розвиток не тільки фахового видання, а й наукове життя країни загалом.

Завдяки Збройним силам України й іншим військовим формуванням територію Харківської області у вересні 2022 року практично цілком деокупували. Сьогодні Харків — місто-Герой, і ми пишаємося цим званням, адже з перших днів війни наше місто стало щитом для багатьох регіонів країни, а вся Україна — бар'єром стримування російської агресії для мирних країн Європи. Установи-засновники видання «Теорія та практика судової експертизи та криміналістики» зробили свій вибір — продовжувати працювати, і робили й роблять усе можливе та неможливе для того, аби наблизити мир.

Ознайомившись із наповненням попередніх випусків, ми хочемо відзначити публікаційну активність Збірника за важливий для нашої країни період — від початку повномасштабної війни у 2022 році й до сьогодні. Цей період став для Збірника часом серйозних викликів та адаптації. У часи війни одним з головних орієнтирів української науки є інновації задля наближення перемоги та відбудови країни. Наукова спільнота ефективно адаптувалася до воєнних реалій, упевнено долає виклики сьогоднішнього, оперативно виконує нагальні завдання, які постають перед країною в боротьбі з російським агресором.

За цей період редакторський склад опрацював майже 200 рукописів від українських та іноземних дослідників (із країн Балтії, Ізраїлю, Туреччини, Вірменії, Чехії, Чорногорії, Польщі, Молдови та ін.). Наукова спільнота не тільки в Україні, а й за її межами активно підтримує розвиток української науки, судової експертизи та криміналістики. Завдяки впровадженню індексу DOI показники цифровізації Збірника становлять 29 % (це частка статей наукового

8 Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2022. Вип. 1 (26). 159 с. DOI: 10.32353/khrife.1.2022 (дата звернення: 20.06.2026).

періодичного видання, процитованих за два попередні роки у виданнях, проіндексованих у базах даних *Web of Science Core Collection* та/або *Scopus*) і 34 % (частка активних DOI за результатами аналізу двох попередніх років у джерелах, на які посилалися автори статей Збірника). Ці показники свідчать про впевнену позицію видання та його визнання на міжнародному рівні. Рецензування кожного з матеріалів за високими стандартами, політику відкритого доступу, принципи академічної доброчесності, публікаційної етики й видавничої прозорості та контроль якості у Збірнику провадять згідно з європейськими стандартами для наукових видань.

До складу редакційної колегії Збірника залучено вчених, які відповідають вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України від 19.01.2026 р. № 56 «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України» (певний відсоток іноземців; наявність наукового ступеня; здійснення досліджень за кластером «Право» та оприлюднення їх результатів у виданнях, проіндексованих у наукометричних базах *Web of Science Core Collection* та/або *Scopus* тощо)⁹. Із цієї метою оновлено склад реакційної колегії, до якої увійшли, зокрема, вчені зі Словенії (доктор філософії, професор, завідувач кафедри кримінології факультету кримінального правосуддя та безпеки Університету Марибора **Мешко Горазд**) і Латвії (докторка філософії, доцентка факультету соціальних наук Ризького університету імені Страдіня **Інга Кудейкіна**; докторка філософії, професорка факультету соціальних наук Ризького університету імені Страдіня **Сандра Кайя**). Географія залучених до

роботи над науковим виданням учених розширюється.

Збірник також індексовано в *Google Scholar*, міжнародних реферативних базах даних *Academic Research Index (ResearchBib)*, *Bielefeld Academic Search Engine (BASE)*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *ERIH PLUS*, *EuroPub*, *Index Copernicus International*, *RefSeek*, *WorldCat* і зареєстровано у Реєстрі наукових видань України й на сайті реєстратора цифрових ідентифікаторів DOI. Повнотекстові електронні версії видання у вільному доступі розміщено в мережі *Internet* на платформах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, у репозитарії ННЦ ICE, бібліотек судово-експертних установ Міністерства юстиції України, закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України та ін.

Розділи Збірника незмінні — «Дослідницькі роботи» (*Research Papers*) і «Наукові нотатки» (*Case Notes*), на останніх сторінках традиційно вміщено інформацію про наукові події, які відбулися за останні три місяці.

Розділ «Дослідницькі роботи» розпочинає стаття доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії правових наук України **Валерія Сокурєнка** та доктора філософії в галузі права **Володимира Твердохліба** «Практика Європейського суду з прав людини у формуванні стандартів призначення та проведення судових експертиз у кримінальному провадженні», у якій автори визначають стандарти призначення та проведення судових експертиз у кримінальному провадженні, сформовані в практиці Європейського суду з прав людини, а також окреслюють їхнє значення для забезпечення

⁹ Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України : наказ Міносвіти і науки України від 19.01.2026 р. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0129-26#Text> (дата звернення: 20.06.2026).

права на справедливий судовий розгляд і вдосконалення національної практики застосування спеціальних знань.

У науковій праці докторки юридичних наук, професорки **Наталії Філіпенко** розглянуто проблему мобінгу як одну з найбільш небезпечних форм психологічного тиску в трудових колективах, що негативно впливає на добробут працівників і стабільність організацій. Науковиця зазначає, що в контексті мобінгу особливого значення набуває колективний договір як локальний превентивний інструмент, що дає змогу закріпити правила корпоративної етики, передбачити чіткі механізми розгляду скарг і гарантії захисту від необґрунтованих санкцій та визначити відповідальність сторін, і наголошує на ролі судової експертизи як основного доказового механізму у справах про мобінг. Авторка стверджує, що саме експертні дослідження забезпечують об'єктивне підтвердження фактів психологічного тиску, аналізування комунікацій та оцінювання його впливу на психічне здоров'я працівника. Поєднання превентивної функції колективного договору й доказової сили судової експертизи створює комплексну систему захисту від мобінгу.

Доктор юридичних наук, професор **Михайло Щербаковський** і доктор юридичних наук **Юрій Мирошниченко** у статті «Роль суду у верифікації експертних доказів: від презумпції компетентності до перевірки достовірності» досліджують проблему визначення меж судового контролю за науковою обґрунтованістю експертних доказів у кримінальному провадженні в умовах стрімкого розвитку спеціальних знань (зокрема, цифрових і алгоритмічних методів дослідження). Дослідники виокремлюють концептуальні відмінності між англо-американською й кон-

тинентальною моделями судової верифікації експертних доказів, визначають їхній вплив на межі судового контролю та обґрунтовують доцільність переходу до процедурної перевірки наукової надійності застосованих у кримінальному провадженні експертних методик. Перспективним напрямом науковці називають інтеграцію елементів *reliability inquiry* й інституціоналізацію концепції *overriding duty* як взаємодоповнювальних механізмів забезпечення наукової обґрунтованості експертних доказів, що сприятиме підвищенню якості доказування й мінімізації ризиків судових помилок.

Продовжує рубрику стаття докторки юридичних наук, доцентки **Вікторії Білої** та кандидата юридичних наук **Станіслава Шептуховського** «Проведення судової експертизи в межах заходів забезпечення доказів до подання позову в адміністративному судочинстві», у якій досліджено процесуальний механізм забезпечення доказів до початку адміністративного провадження крізь призму призначення судом експертизи в провадженні, ще не розпочатому жодним судом. Автори вважають, що задоволення судами першої інстанції доказових потреб потенційного позивача не накладається на поняття предметної або територіальної підсудності та є самобутнім явищем, яке лише формально, але не змістовно охоплено інстанційною підсудністю.

Докторка юридичних наук, професорка **Ірина Петрова** та наукові співробітниці **Тетяна Кінушева** й **Дарина Духненко** в науковій праці «Ознаки помилок судового експерта: відмінність від помилок в інших сферах людської діяльності» визначають передумови виникнення та ознаки експертних помилок, їх відмінність від помилок в інших сферах людської діяльності. Наголошують,

що помилковість завжди ненавмисна, що відрізняє її від неправди (брехні) і дезінформації. Дослідниці називають причини помилок: об'єктивні (похибки вимірювальних приладів, незафіксований вплив на об'єкти дослідження навколишнього середовища тощо) і суб'єктивні (самовпевненість і неухважність експерта, його захоплення помилковою версією тощо).

Кандидатка юридичних наук **Тетяна Бобко** у статті «Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень проти правосуддя» розкриває теоретичні та прикладні аспекти криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень проти правосуддя й окреслює перспективи подальших досліджень, пов'язаних із розробленням криміналістичних рекомендацій і методик для окремих видів зазначених правопорушень.

У праці «Застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері надання професійної правничої допомоги» докторка філософії в галузі права **Крістіна Романаскас** зазначає, що застосування спеціальних знань має системоутворювальне значення для процесу доказування та є важливим елементом криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень у сфері надання професійної правничої допомоги.

Завершує розділ доробок кандидата технічних наук, доцента **Івана Пугача**, доктора технічних наук, професора **Юрія Чеберячка** та **Вадима Харченка** й **Інни Пугач** «Обмеження застосування методів каузального моделювання в судовій гірничотехнічній експертизі та шляхи їх подолання», де окреслено наукову проблему методичного розриву між сучасними каузальними моделями аналізу складних аварійних подій і процесуальними вимогами до судової гір-

ничотехнічної експертизи, у межах якої експерт зобов'язаний спиратися лише на надані матеріали, свою компетенцію та процедури обґрунтування, що піддаються перевірці. Дослідники доводять, що фазово-модульна декомпозиція дає змогу процесуально коректно реагувати на нестачу вихідних даних і формувати логічний, прозорий висновок експерта, та підтверджують придатність підходу для аналізу подій на відкритих і підземних гірничих роботах за допомогою практичної апробації.

Перша стаття розділу «Наукові нотатки» кандидатки юридичних наук, старшої дослідниці (за вченим званням), провідної наукової співробітниці Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України **Галини Авдєєвої** присвячена світовому досвіду пріоритезації як інструменту підвищення результативності криміналістичного забезпечення розслідування злочинів.

Кандидат юридичних наук, докторант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Віктор Квашин** виокремлює умови реалізації права адміністративного органа на адміністративну допомогу та досліджує можливості його застосування в діяльності органів держфінконтролю, а також наголошує на необхідності впровадження запобіжників від зловживання таким правом.

Особливості криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом віртуальних активів, та основні елементи механізму їх скоєння розкрито у праці спеціаліста-консультанта у сфері криптоаналітики (NDA) **Дмитра Нестерова**.

Аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Олексій Лозовий** аналізує історію

становлення та перспективи розвитку системи ДНК-ідентифікації у світі, зокрема в Україні: поступовий перехід від поодиноких експертиз до створення централізованої системи, яка за своєю структурою та принципами наближена до європейських моделей середнього наповнення.

Продовжує наукові нотатки праця аспіранта ННЦ ІСЕ **Володимира Лежніна**, присвячена адміністративно-правовим аспектам зниження корупційних ризиків під час застосування замовниками нецінових критеріїв оцінки до публічних закупівель в Україні й ролі та місця у цьому процесі судово-економічної експертизи.

Олег Гайдук розглядає методологічні аспекти виявлення слідів папілярних узорів на паперових поверхнях методом електростатичного репродукування зображень з наочними прикладами результатів користування приладом ESDA 2/B, а також аналізує відмінність цього способу дослідження від наявних методів виявлення слідів папілярних узорів.

Завершує розділ стаття **Михайла Кузьменка** та **Сергія Остапова**, увагу в якій акцентовано на питаннях проведення судових експертиз безпеки життєдіяльності та охорони праці, визначенні ознак недотримання (нехтування) постраждалими працівниками правил особистої безпеки, що призвело до нещасних випадків.

Останні сторінки Збірника присвячено відомостям про наукові події, які відбулися за останні три місяці.

Редакційна колегія щиро дякує авторам за довіру й високоякісні наукові матеріали, що склали цей випуск. Ваші дослідження роблять вагомий внесок у розвиток наукової думки. Ми також запрошуємо нових авторів, дослідників і практиків до співпраці у межах підго-

товки наступного номера. Публікація у нашому Збірнику — це чудова можливість для апробації ваших досліджень, обміну досвідом з колегами та вагомий внесок у розвиток сучасної науки.

Будемо раді бачити ваші статті в нашому наступному випуску! Будуймо майбутнє науки разом!

**Unshakable Science: A History
of the Theory and Practice of Forensic
Science and Criminalistics Research Paper
Collection and its Adaptation
to War Challenges**

Ella Simakova-Yefremian

The Research Paper Purpose is to shed light on the academic development of the “Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics” Research Paper Collection: a professional research paper journal. The previous issues of the Collection elaborate on existing barriers in adapting forensic and criminalistics practices to the challenges of wartime following the outbreak of full-scale military aggression against Ukraine. This article showcases the traditional section-by-section overview of the current journal, with its content organised under the headings “Research Papers”, “Case Notes” and “Scientific News”.

Keywords: print edition; research paper collection; forensic science; pre-trial investigation; judicial proceedings; special knowledge; forensic examination; workplace bullying; digital forensics; DNA identification; papillary ridge patterns.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні

й аналізуванні даних, рішення
про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Авторка зробила свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Авторка заявляє, що у неї відсутній конфлікт інтересів, що стосується цієї теми; хоча Е. Сімакова-Єфремян є головною редакторкою збірника, вона не брала участі в ухваленні рішення щодо оприлюднення, і цю статтю піддано повному процесу експертної перевірки та редагування.

References

Simakova-Yefremian, E. (2026). From Theory to Practice: 25 years of research paper collection Theory and Practice of Forensic Sci-

ence and Criminalistics. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Issue 1 (42). DOI: [10.32353/khrife.1.2026.01](https://doi.org/10.32353/khrife.1.2026.01).

Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics] (2006). Vyp. 6. Kharkiv [in Ukrainian].

Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics] (2007). Vyp. 7. Kharkiv [in Ukrainian].

Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics] (2008). Vyp. 8. Kharkiv [in Ukrainian].

Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics] (2009). Vyp. 9. Kharkiv [in Ukrainian].

Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics] (2010). Vyp. 10. Kharkiv [in Ukrainian].

Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics (2022). Issue 1 (26). DOI: [10.32353/khrife.1.2022](https://doi.org/10.32353/khrife.1.2022).

Сімакова-Єфремян, Е. (2026). Наука, яку не зупинити: до історії збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» та його адаптації до викликів війни. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 2 (43). С. 5—12. DOI: [10.32353/khrife.2.2026.01](https://doi.org/10.32353/khrife.2.2026.01).